

TALIBAN I AFGHANISTAN

Oktober 1994 bragte en ny politisk-militær gruppering på scenen i Afghanistans 16-årige borgerkrig: talibanmilitsen, den religiøse studentermilits, udklækket blandt afghanske flygtninge på religiøse skoler (*madrassa*) i Pakistan. I løbet af de følgende to år har taliban formået at underlægge sig 21 af Afghanistans 32 provinser inkl. hovedstaden Kabul. I de fleste områder blev taliban hilst velkomne af befolkningen på grund af deres evne til at garantere fred og fysisk sikkerhed. Men med erobringen af store byer som Herat, Jalalabad og især Kabul har talibans ekstreme kvinde- og uddannelsespolitik og religiøse ensretning skabt øget uvilje lokalt samt voldsom international kritik. Skønt taliban i dag er den dominerende magtfaktor i Afghanistan, er spørgsmålene angående deres baggrund, rekruttering og folkelige basis, ideologiske ballast og langsigtede politiske strategi for Afghanistan stort set ubesvarede. Artiklen forsøger at belyse en række af disse spørgsmål.

Med *mujahidins* sejr over PDPA-regimet i 1992 var Afghanistan blevet omdøbt til en islamisk stat, og tiltag blev iværksat for at bringe det legale og sociale system i overensstemmelse med *shari'a*. Men hvor islam under tidligere herskere var blevet brugt til at forene og centralisere landet (Olesen 1995), så brugte mujahidin islam til at retfærdiggøre dets fragmentering, idet de havde udviklet sig fra islamiske frihedskæmpere til lokale krigsherrer, som bekrygede hinanden og udbyttede de områder, de kontrollerede. Mujahidins sejr blev således ligeså fatal for den afghanske befolkning, som Saur Revolutionen¹ havde været, og talibanbevægelsens store fremgang skal først og fremmest anskues i denne kontekst.

Hvem er taliban?

For mindre end tre år siden var Mulla Mohammad Omar en ukendt mand uden for sit hjemsted i Maiwanddistriktet i Kandaharprovinsen i Sydvestafghanistan. I dag er han som talibanbevægelsens grundlægger og øverste kommandant Afghanistans stærkeste mand. Taliban ledes formelt af et 6-mands råd (*shura*), men Mullah Omar siges selv at forestå udnævnelser til alle vigtige embeder. Om end Mullah Omar af sine tilhængere er blevet tildelt titlen *Amir al-Mominin* (de troendes leder), så tilskrives han ikke nogen speciel religiøs kompetence eller indsigt. Han deltog i *jihad*'en (den hellige krig) mod

russerne, blev såret fire gange og mistede sit ene øje. Ifølge rapporter tilhørte Mullah Mohammad Omar tidligere Hizb-i Islami (Khalis), og det samme skulle være tilfældet med flere af talibans inderkreds. Da PDPA-styret faldt i 1992, vendte han tilbage til de religiøse studier i en madrasa og refererer stadig til sig selv som en *talib*. Ifølge et af de sjældne interviews, Mullah Omar har givet, opgav han de religiøse studier og greb atter til våben i frustration over den fortsatte borgerkrig og de sejrriige mujahidinpartiers krænkelse af islam og overgreb mod den civile befolkning (Steele 1997; Yousufzai 1996).

I den væbnede modstand mod PDPA-regimet var religiøse studenterfronter et almindeligt fænomen. De var som oftest tilknyttet de traditionalistiske (i modsætning til islamistiske) partier, som udtrykte menigmands identifikation af islam med retfærdighed snarere end med radikal politisk ideologi. Talibanbevægelsen har først og fremmest rekrutteret sine tilhængere blandt afghanske flygtninge i Pakistan, som i North West Frontier Province (NWFP) og Baluchistan er blevet undervist på traditionelle Sunni madrasa, affilierede med det politisk radikale parti Jamiat ul-Ulema-i Islam (JUI) i Pakistan. Lederen af JUI, senator Mawlana Sami-ul Haq, har vedkendt sig tilhørsforholdet og oplyst, at disse madrasa nu er lukket for at lade studenterne tilslutte sig taliban (Taizi 1996:8).² Der findes ingen pålidelige oplysninger om antallet af regulære taliban fra disse madrasa eller arten af den undervisning, de har modtaget. Den retspraksis, som håndhæves af taliban i områder under deres kontrol, synes ikke at leve op til nogen af islams anerkendte retsskoler, men derimod var taliban allerede ved deres fremkomst i 1994 i stand til at håndtere sofistikeret militærteknologi såsom tanks og fly.

Det etniske rekrutteringsgrundlag for taliban har fortrinsvis været pashtuner fra det sydlige Afghanistan. Således har talibans 6-mands råd (shura) ifølge tilgængelige oplysninger kun ét ikke-pashtunsk medlem (en tajik fra Badakhshan), fire medlemmer er fra Kandahar, og det sidste medlem er fra Uruzgan (Sehgal 1996). Skønt de sydlige pashtunstammer (durranipashtuner) siden 1747, hvor Afghanistan blev dannet som selvstændigt kongerige, har været den statsbærende gruppe med Mohammadzai-dynastiet på tronen først i Kandahar og siden i Kabul, så havde de meget begrænset eller ingen repræsentation i lederskabet i de mujahidinpartier, som efter 1992 reelt kæmpede om magten og indgik i politiske forhandlinger (Rubin 1996:19).

I dag forekommer hovedparten af taliban at være uuddannede unge mænd fra især de sydlige landområder, med rudimentær skolegang og ringe kendskab til almindeligt, moderne samfundsliv. Deres fysiske fremtræden understreger dette indtryk, da de med deres store turbaner og lange skæg fremstår som rundet af den mest traditionsbundne, pashtunske stammebefolkning. I forhold til de øvrige mujahidinfraktioner forekommer taliban også at repræsentere et generationsskifte – den 35-årige Mullah Mohammad Omar er den yngste af de politiske ledere, og hovedparten af hans taliban vil næppe kunne erindre et før-krigs Afghanistan.

I takt med deres militære fremgang er talibans rækker blevet suppleret med overløbere fra andre partier eller tidligere kommandanter, der har tilsluttet sig talibans overlegne styrke. Dette har været tilfældet med tilhængere af de fleste pashtundominerede partier, ikke mindst Hikmatyars Hizb-i Islami. Det forlyder ligeledes, at pashtuner fra den tidligere Khalq-fraktion i PDPA også har tilsluttet sig talibanbevægelsen. Talibans tilhængere i dag er således rekrutteret fra et bredt politisk spektrum og går ikke nødvendigvis ind for talibans ekstreme politiske linie. Borgerkrigen i Afghanistan drejer sig ikke om politisk ideologi, men om magtdeling mellem landets mange etniske grupper og stammer, og

her har talibans fremkomst bidraget stærkt til en polarisering mellem pashtuner og ikke-pashtuner: anti-taliban alliancen omfatter Ahmad Shah Massoud (tadjik), Abdur Rashid Dostum (uzbek) og Karim Khalili (shi'a hazara), mens der ikke findes nogen seriøs pashtunopposition. Taliban har yderligere føjet en religiøs dimension til konflikten, idet en talsmand for nylig har erklæret, at Afghanistans shi'a minoritet må indordne sig under talibans islamfortolkning i fremtiden.

Talibans erobringer

Taliban kom først i offentlighedens søgelys i september 1994, hvor de blev fremstillet som en ukendt gruppe religiøse studenter, som ville mobilisere folkelig støtte i islams navn for at bringe borgerkrigen til ophør. I november 1994 annoncerede taliban, at deres hensigt var at erobre hele Afghanistan og opfordrede alle mujahidingrupper til at overgive sig eller tage konsekvenserne. I løbet af få måneder havde taliban kontrol over hele Kandahar og Zabul og havde fordrevet legendariske narkobaroner fra Helmandprovin- sen, et af verdens største opiumsdyrkende områder. Ifølge talibans egen talsmand var deres antal nu vokset fra de oprindelige 200 mand til 25.000. De forsatte deres erobrin- ger, og i februar 1995 havde de kontrol over syv provinser: Kandahar, Zabul, Helmand, Uruzgan, Ghazni, Paktia og Paktika. Farah og Herat blev erobret i september 1995, men den største sejr hidtil var erobringen af Nangarhar, Kunar, Laghman og endelig Kabul- provinzen i september 1996, hvorved de opnåede kontrol med 2/3 af Afghanistan.

Hovedparten af talibans fremgang er dog ikke sket i kraft af deres militære styrke, men fordi deres modstandere har overgivet sig, har sluttet sig til dem eller er blevet for- rådt af deres egne styrker. Således faldt Herat næsten uden kamp, Nangarhar og Lagh- man under en mujahidinkoalition (shura) ligeledes, for ikke at glemme Hizb-i Islamis militære styrkeposition i Sorobi. Mens taliban gennem et halvt år var ude af stand til at erobre Kabul på trods af et samarbejde herom med Hikmatyars Hizb-i Islami, som bloke- rede byen, så faldt Kabul i september som et korthus på trods af, at den forsvaredes af den nyoprettede alliance mellem Rabbanis Jamiat-i Islami og Hikmatyars Hizb-i Islami.

Talibans fremgang er derfor en dramatisk illustration af „the state of affairs“ i Afgha- nistan, hvor den tidligere frihedskamp er degenereret til bandekrige mellem lokale krigs- herrer, ethvert ideologisk indhold er gået tabt, og islam er reduceret til retfærdiggørelse af repressive overgreb over for lokalbefolkningen. Det er skæbnens ironi, at taliban har overgået alle sine rivaler med hensyn til repressiv tolkning af islams dogmer.

Imidlertid adskiller taliban sig på et væsentligt punkt fra sine forgængere ved tilsyne- ladende ret effektivt at have afvæbnet befolkningen i alle områder under deres kontrol. Afvæbningen har ikke påkaldt sig nogen større offentlig opmærksomhed, men må uagtet talibans øvrige politik vurderes som et positivt og nødvendigt skridt i retning af norma- lisering af samfundslivet i det borgerkrigshærgede land.

Talibans fremgang kan formodentlig ikke forklares alene ud fra interne faktorer. Stort set alle politiske kommentatorer er enige om, at talibanbevægelsen er støttet økonomisk og militært fra Pakistan, og gisningerne om USA's og Saudi-Arabiens rolle er mangfol- dige, bl.a. argumenteret ud fra amerikanske og saudiske oliefirmaers planer om at kon- struere gaspipelines fra Turkmenistan via Afghanistan og Pakistan til det Indiske Ocean (Taizi 1996:19-20).³ I forhold til spekulationerne angående ISI's, den pakistanske sikker-

hedstjenestes, involvering anføres, (1) at ISI's hidtidige præstationer i de Indo-Pakistanske krige i 1965 og 1971 har været yderst begrænsede; (2) at ISI støttede Gulbuddin Hikmatyar gennem hele jihad og sikrede ham massiv amerikansk og saudiarabisk støtte (Yousaf & Adkin 1992), men denne politik endte i både militær og politisk fiasko. Hvis man kan dømme ud fra ovenstående, vil det være svært at kreditere ISI med talibans succes (Siddiqi 1996).

Den folkelige reaktion

Antropologen Bernt Glatzer gennemførte i efteråret 1996 et survey blandt afghanere, som nylig var kommet til Peshawar fra Afghanistan. Glatzer kunne notere, at hovedparten, selv ikke-pashtuner, frit udtrykte deres sympati med taliban, om end de fleste var foruroligede over talibans hårdhændede og rigide tolkning af islam. De fleste opponerede også mod lukningen af pigeskoler såvel som mod den summariske henrettelse af ekspræsident Najibullah. Imidlertid understregede alle et altoverskyggende positivt punkt hos taliban: den klart øgede sikkerhedssituation i talibankontrollerede områder. For mange afghanere fremstod mulighederne som et valg mellem øget fysisk sikkerhed eller marginalt mere frihed. Men som Glatzer understreger, i landområderne eksisterer disse alternativer kun i teorien. Her blev kvinders rettigheder ikke væsentligt forværrede ved talibans magtovertagelse, idet der i mange områder simpelthen ikke eksisterede pigeskoler og jobmuligheder for kvinder. Talibans ankomst indvarslede således én væsentlig ændring: forbedret sikkerhed (Glatzer 1996:2).

I hovedparten af de sydøstlige provinser, hvor taliban indledte deres militære ekspansion, blev de hilst velkomne af lokalbefolkningen. Taliban bragte de endeløse magtkampe mellem lokale kommandanter til ophør, folks liv og ejendom blev sikret, og der kom ro og ordnede forhold, som muliggjorde et normalt liv. Den generelle vurdering var, at nok var taliban lidt „rustikke“ typer, men de var høflige og respektfulde over for folk og – i modsætning til mange af de fordrevne kommandanter ansås de med deres puritanisme for at være moralske og ærlige mennesker. Med andre ord, i talibanbevægelsens hjemområder, de pashtundominerede sydlige og østlige landområder, vandt bevægelsen en betydelig genklang og sås i vid udstrækning som det traditionelle pashtunske stammesamfunds reaktion på mujahidinærens excesser. Således afholdtes i september 1995 et møde i Logar med deltagelse af et tusinde „ældre“, dvs. repræsentanter, fra de sydlige provinser, som besluttede at sende mere end 30.000 frivillige til at kæmpe under taliban-kommando for at erobre Kabul (Taizi 1996:9). Indtil erobringen af Kabul vurderedes taliban ganske positivt af selv politisk relativt liberale og uddannede folk, der så dem som et stadie i en normaliseringsproces og ikke som et endemål.

Afghanistans kongeslægt, Mohammadzaidynastiet, udsprang i 1747 fra de sydlige durrani-pashtunstammer i Kandahar, Afghanistans første hovedstad, og dette dynasti sad ved magten indtil Saur Revolutionen i 1978. På baggrund af talibans realisering af de mest konservative pashtunværdier virkede det plausibelt, da talibans ledelse inden erobringen af Kabul gav indtryk af, at de ville bane vejen for ekskong Zahir Shahs genindsættelse. Der blev ikke afgivet klare løfter herom, men den 82-årige konge udviste øget interesse i en tilbagevenden, og selv relativt liberale folk hilste erobringen af Kabul velkommen ud fra en forventning om kongens tilbagekomst.

Foruden at de sydøstlige pashtunstammer grundlagde det afghanske monarki i 1747 ved at underlægge sig resten af landet, så genoprettede de det også efter borgerkrigen i 1929, hvor tadjikrebellens Bacha-i-Saqqaq havde taget magten i Kabul fra den modernistiske kong Amanullah. En parallel kan således ses i talibans fordrivning af tadjikken Rabbani fra „tronen“ i Kabul. Ud over denne parallel har borgerkrigens fronter fået en langt klarere pashtun vs. ikke-pashtun opdeling med talibans fremkomst.

Hvad angår talibans syn på kvinders samfundsmæssige placering, så var der ikke speciel fokus herpå i forbindelse med talibans ekspansion i de sydøstlige dele af landet, hvor antallet af pigeskoler og udearbejdende kvinder var uendelig begrænset, og hvor der ikke var tale om nogen diametral modsætning mellem talibans opfattelse og lokalbefolkningens. Eller sagt på en anden måde, talibans kvindesyn repræsenterer i højere grad en ekstrem udgave af det pashtunske kvindesyn, end det repræsenterer islam.

Talibans rolle som befriere fra kommandanternes tyranni blev først udfordret med erobringen af Herat, hvor der længe havde været fred og ordnede forhold under Ismael Khan, allieret med Rabbanistyrer i Kabul. I det persisktalende, ikke-pashtunske Herat fremstod taliban som en fremmed besættelsesmagt, og her blev deres radikale kvindepolitik for første gang fuldt udfoldet med lukning af de talrige pigeskoler og forbud mod kvinders erhvervsarbejde. Generelt synes det også som om talibans adfærd i forhold til lokalbefolkningen i Herat har været betydelig mere negativ og undertrykkende, end tilfældet har været i de pashtundominerede områder (Amnesty International 1996). Dette kan muligvis forklares ud fra Ismail Khans alliance med Rabbanistyrer i Kabul, og de pashtunske talibans kulturelle fremmedhed og mistro over for Herats persisktalende og relativt liberale og uddannede bykultur. Dette generelle indtryk underbygges af de seneste erobringer af Nangarhar, Kunar og Laghman, hvor den overvejende pashtunske lokalbefolkning var relativt positivt stemt over for talibans magtovertagelse, mens de hidtidige magthavere flygtede efter ingen eller kun begrænset modstand.

Situationen i Kabul har derimod været en anden: Skønt Rabbanistyrkerne uden videre kamp fortrak ud af den by, som de i måneder succesrigt havde forsvaret, så afslørede taliban sig fra første færd som besættere og ikke befriere, som de havde været i Kandahar og til dels i Jalalabad. Og alle de, der havde håbet på, at erobringen af Kabul ville indvarsle kongens tilbagevenden, følte sig vildført, da det nu blev klart, at taliban ingen interesse havde heri. Tværtimod har kampene med General Dostums styrker i Badghis-provinsen i Nordvestafghanistan og talibans hårdhændede fordrivelse af civilbefolkningen i de potentielt pro-Massoud områder nord for Kabul dramatisk øget antallet af interne flygtninge og har illustreret, at taliban fra at være en udfrielse fra de magtbægerlige mujahidinpartier nu selv er blevet et sådan parti.

Mellem islamisme og tradition

Det er vanskeligt at bestemme det ideologiske indhold i talibanbevægelsen, da den ikke har et udbygget politisk program og kun en arbitrær praksis, som varierer betydeligt fra område til område – dertil kommer, at taliban i dag må formodes at være en alt anden end homogen bevægelse.

I et interview med den saudiske avis Al-Hayat i december 1995 udtalte to medlemmer af talibans øverste råd (*Shura-i Asli*), at bevægelsens program omfatter: (1) taliban vil

etablere et råd af religiøst lærde, som skal vælge en *khalifa* og fremtidig leder af Afghanistan; (2) efter magtovertagelse i Kabul vil der blive taget praktiske skridt til implementering af shari'a i Afghanistan og dannelsen af en islamisk regering; (3) efter talibans overtagelse af Kabul vil kvinder blive fjernet fra regeringsjob, og deres uddannelse vil blive suspenderet; (4) for at opnå sikkerhed og stabilitet vil en generel afvæbning blive iværksat og alle kommunister ansat af Rabbani vil blive fjernet; (5) der vil ikke blive afholdt valg, idet sådanne er uislamiske (Taizi 1996:5-6).

Ovennævnte retningslinier er blevet nøje fulgt i områder under talibankontrol. Imidlertid består de væsentligste forskelle mellem taliban og deres islamistiske rivaler som Hizb-i Islami (Hikmatyar) og Jamiat-i Islami (Rabbani) ikke så meget i deres formuleringer, som i deres praksis, hvor taliban har gjort sig bemærket med en række tiltag, som synes af marginal religiøs betydning, men som griber drastisk ind i den personlige frihed.

Talibans lukning af biografteater og specifikke krav vedrørende kvinders offentlige fremtræden havde paralleller i de islamistiske partier. Men hvor de islamistiske partier relativt hurtigt måtte tilpasse sig den afghanske bykultur, som de også selv var et produkt af, så har mødet med afghansk byliv virket radikaliserende på taliban, som repræsenterer bykulturens diametrale modsætning, de stammedominerede landområder. Hvor taliban fra de sydlige og østlige landområder havde et uplettet rygte med hensyn til adfærd i forhold til lokalbefolkningen, så er der et stigende antal rapporter fra Kabul og Herat om menige talibans fysiske overgreb mod lokale – det være sig kvinder, der er blevet spontant pryglet for ikke at være tilstrækkeligt tilslørede eller mænd, der er blevet slået eller chikaneret for ikke at overholde bedetiderne eller for ikke at have tilstrækkeligt langt skæg (Amnesty International 1996).

Talibans „islamiseringsbestrebelse“ i de større byer har tiltrukket sig megen opmærksomhed på grund af arten af deres tiltag. Således opretholdes islams billedforbud ikke alene strengt og bogstaveligt, men tv-apparater og videofilm blev offentligt „hænet“, dvs. hængt i lygtepælene i Kandahar til skræk og advarsel. „Det religiøse politi“ (*Amr Bil Maruf Wa Nahi Anil Munkir*) udstedte i marts 1997 et 16 punkts program (ACBAR 1997), ifølge hvilket det er strafbart at holde fugle og flyve med drage, det er ikke blot religiøst prisværdigt med langt skæg, men direkte forbudt at barbære sig, og mænd kan fængsles, indtil deres skæg når en acceptabel længde; manglende overholdelse af de fem daglige bedetider resulterer i fængsling, besiddelse af musikkassetter medfører fængselsstraf, „amerikansk“ og „britisk“ hårmode for mænd er forbudt, og de vil i stedet blive klippet skaldet for egen regning; mandlige skræddere må ikke sy kvindetøj, kvinder må ikke køre i taxi uden at være ledsaget af en mandlig slægtning og iført *burqa* – og må i det hele taget ikke være klædt i „attraktivt og stimulerende“ tøj. Senest er taliban også begyndt at kontrollere (!), at uønsket kropsbehåring fjernes, og hævdes at være imod boligkomplekser med etagebyggeri, idet disse medfører, at ubeslægtede mænd og kvinder opholder sig under samme tag. Endelig er islamiske straffe som håndsafhugning i tilfælde af tyveri og stening af utro kvinder indført – men uden at leve op til shari'as strenge krav om bevisførelse.

Talibans „kulturpolitik“ kunne betegnes som symbolsk islamisering (Olesen 1995), som skal tjene til at demonstrere regimets islamiske renhed over for befolkningen. Imidlertid kan en række af disse påbud næppe finde belæg i islam. Dette er for eksempel tilfældet med kvindepolitikken, som i sin essens går ud på at forhindre kvinder i at færdes på offentligt område: Kvinder må ikke færdes uden eskorte af en mandlig slægtning, og

de offentlige badehuse for kvinder er lukkede, så kvinder har færre legitime grunde til at bevæge sig uden for deres hjem. Generelt berøver talibans politik kvinder enhver rolle som sociale individer og reducerer dem til mænds private ejendom. Dette kan ikke retfærdiggøres ud fra islam, men reflekterer derimod værdierne i de mest konservative dele af pashtunsamfundet, dog uden at tildele kvinder den respekt, som er deres „kompensation“ inden for pashtunsk etos. Ubekræftede forlydender vil vide, at talibanbevægelsens åndelige hjemsted har været særlige madrassa oprettet for forældreløse afghanske drenge, hvilket muligvis kunne give en socialpsykologisk forklaring på talibans belastede forhold til kvinder, der helst skal være totalt fraværende i samfundslivet.

Forsøget på at omsætte stammesamfundets puritanske livssyn til officiel politik bærer dog kimen til sin egen undergang. Talibans håndhævelse af påbuddene om acceptabel skæglængde, tvungen overholdelse af bedetider og ikke mindst offentlig afstraffelse af kvinder, som enten ikke har været „passende“ klædt eller har færdedes uden acceptabel ledsager, udgør grove krænkelse af privatlivets og familiens integritet og ære, som er de mest fundamentale værdier i det pashtunsk livssyn. Den folkelige reaktion på disse indgreb synes da også negativ og har givet anledning til åbne protester fra kvinder i Herat såvel som i Kabul og til et voksende antal vitser, der latterliggør talibans „kulturpolitik“.

Hvad angår uddannelsespolitikken, så drejer det sig ikke blot om udelukkelse af piger fra undervisning, men om en systematisk tilsidesættelse af verdslig undervisning. Ikke alene har den menige talib generelt meget ringe respekt og forståelse for nødvendigheden af ikke-religiøs uddannelse, men lærerne på de religiøse skoler, madrassa, betales ifølge rapporter også fem gange så høj løn som verdslige lærere (der i øvrigt som oftest må vente månedsvis på overhovedet at få løn). Under borgerkrigen blev hovedparten af de afghanske skoler ødelagt, og i landområderne er analfabetismen meget udbredt, specielt blandt kvinder. Men i store byer som Kabul og Herat udgjorde pigerne flertallet af de universitetsstuderende, idet de unge mænd var flygtet eller aktive mujahidin. Talibans lukning af pigeskoler og forbud mod kvinders udearbejde (uden for sundhedssektoren) har derfor langt større konsekvenser i byerne end på landet og betyder tillige, at en væsentlig del af de uddannede unge er afskåret fra at deltage i genopbygningen af landet. I lyset af ovenstående møder talibans uddannelsespolitik voldsom kritik i den afghanske befolkning, hvor mange især uddannede ser talibans væsentligste mission som den at likvidere ethvert intellektuelt potentiale i den afghanske befolkning.

Uddannelsespolitikken illustrerer også en af de væsentligste skillelinier mellem taliban og islamisterne: Hvor islamisterne, især repræsenteret ved Hizb-i Islami (Hikmatyar) og Jami'at-i Islami (Rabbani) må beteges som moderne politiske bevægelser med en stærk tro på teknologi og uddannelse, så repræsenterer taliban en pashtunsk traditionalisme, hvori det latente modsætningsforhold mellem land (*atrap*) og by (*shahr*), indeholdt i *Pashtunwali* (stammeetos) er aktualiseret i en hidtil uhørt grad (Anderson 1983). Med deres konsekvente anti-intellektualisme og ultrapuritanske bekrigelse af bykultur bringer talibanbevægelsen mindelser om Khmer Rouge, men de besidder hverken Khmer Rouges organisatoriske eller ideologiske niveau, hvorfor de endnu ikke har formået at etablere et centralistisk, totalitært styre.

Taliban repræsenterede ved deres fremkomst i 1994 en ny moralsk kraft i modsætning til de „dekadente“ og politiserende mujahidinpartier, der splittede landet med deres kamp om magten. Det er derfor skæbnens ironi, at hvis „landets“ erobring af „byen“ skal realiseres, dvs. hvis taliban skal høste frugten af deres erobring af magten og omforme

Afghanistan i deres eget billede, så vil de selv uundgåeligt ændres fra at legemliggøre den idealtypiske pashtun til at repræsentere stammesamfundets iboende modsætning, den repressive stat – og hermed underminere deres egen magtbasis.

Alternativet kunne være, at taliban må overskride det grundlag, de er opstået på, og inkorporere den afghanske virkelighed i deres livssyn, inklusive en liberalisering af såvel uddannelses- som kvindepolitik. Denne mulighed står stadig åben, men er afhængig af den interne magtfordeling i talibans rækker og af det pres, der lægges på dem fra magtfulde grupper i det afghanske samfund. P.t. er der dog ikke meget der tyder på, at udviklingen vil gå i denne retning.

Noter

1. Saur Revolutionen henviser til militærkuppet den 27. april 1978, som bragte det afghanske folkedemokratiskeparti (PDPA) til magten.
2. Rubin (1995:137) oplyser, at Jamiat ul-Ulema-i Islam, som er opdelt i to fraktioner, er i stærk opposition til det islamistiske Jamaat-i Islami og har været allieret med PPP. Pakistansk Afghanistanpolitik er således, ifølge Rubin, skiftet fra et samarbejde mellem ISI, Jammāt-i Islami, Hikmatyar og de østlige pashtuner til et samarbejde mellem Indenrigsministeriet, Jamiat ul-Ulema-i Islam, taliban og de sydlige pashtuner.
3. Se også Ahmad (1996), Nazir (1996), Bashir (1996), Irfani (1996) og Iqbal (1996).

Litteratur

ACBAR (Agency Coordinating Body for Afghan Relief)
1977 News Summary, March.

Ahmad, Ishtiaq
1996 The Taliban Takeover. Frontier Post 4 October.

Amnesty International
1996 Afghanistan: Grave Abuses in the Name of Religion. AI Index: ASA 11/12/96.

Anderson, J. W.
1983 'Khan and Khel: Dialectics of Pashtun Tribalism. I: R. Tapper (ed.): The Conflict of Tribe and State in Iran and Afghanistan. Beckenham.

Bashir, Ahmad
1996 Talibans Fossilised Policies. Frontier Post 10 October.

Glatzer, Bernt
1996 Aid, Development and Human Rights in Afghanistan. Centre of Modern Oriental Studies, Berlin. Upubliceret manuskript.

Hussain, Syed Talat
1996 Fear in the Air. The News International 4 October.

Iqbal, Anwar
1996 Too Much Warmth for Taliban Could Heat Things up for Pakistan. The News International 4 October.

Irfani, Suroosh
1996 Talibans Islamic Challenge. Dawn 14 October.

- Marsden, Peter
1996 Crisis in Afghanistan: The Future of Aid. Paper presenteret for the European Institute for Asian Studies. British Agencies Afghanistan Group, 19 November.
- Nazir, Javed
1996 Plunged into the Past. Frontier Post 4 October.
- Olesen, Asta
1995 Islam and Politics in Afghanistan. Nordic Institute of Asian Studies Monograph Series No. 67. Surrey: Curzon Press.
- Rubin, Barnett R.
1996 Afghanistan: The Forgotten Crisis. Wirenet February.
1995 The Search for Peace in Afghanistan. From Buffer State to Failed State. New Haven and London: Yale University Press.
- Saeedy, Sarmad
1996 Selling the Drama. Frontier Post 4 October.
- Sehgal, Ikram
1996 Among the Taliban. Nation 19 October.
- Siddiqi, A. R.
1996 Taliban: Question of Legitimacy. Nation 11 October.
- Steele, Jonathan
1997 Elusive Visionary. Frontier Post 11 January.
- Taizi, Sher Zaman
1996 Afghanistan: The Clash of Interests. The WUFA. Incidental Issue 10:1-20.
- Yousaf, Mohammad & Martin Adkin
1992 The Bear Trap. Afghanistan's Untold Story. Lahore: Jang Publishers.
- Yusufzai, Rahimullah
1996 Amirul Mominin. The News International 4 October.

